

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Istorie și Filosofie
Catedra de Istorie Medievală și Istoriografie
Str. Napoca 11

SLAVII ȘI SLAVONISMUL ÎN ISTORIA MEDIEVALĂ ȘI PREMODERNĂ A ROMÂNILOR

- curs și seminar special -

(anul III, semestrul I, an universitar 2010-2011)

Codul disciplinei: HIR 3126

Numărul de credite: 5

Locul de desfășurare: marți, orele 13-16, sala „Silviu Dragomir” (str. Napoca 11)

Titular: lector univ. dr. Radu Mârza

Ore de consultații: miercuri, orele 11-12 (str. Napoca 11)

Adresă e-mail: rmarza@yahoo.com

I. Descrierea disciplinei

Cursul și seminarul special are drept temă centrală „*slavii și slavonismul în istoria medievală și premodernă a românilor*”. Se pornește de la premisa că, în decursul acestor epoci, istoria românilor a fost marcată decisiv de contactul cu popoarele și reprezentările politice ale slave, în toate teritoriile istorice locuite de români. Este vorba de influențe confesionale, politice, etnice, nu în ultimul rând culturale și lingvistice. Prelegerile se concentrează asupra unor aspecte generale privind istoria slavilor (migrație, formațiuni politice medievale, fenomenul creștinării, istorie politică etc.), precum și asupra problemelor specifice istoriei românești (vechimea prezenței slave pe teritoriul românesc, fenomenul slavonismului și perspectivele arheologică, lingvistică, culturală asupra lui, legăturile cu Polonia, cu slavii de sud, cu Rusia etc.). Tema propusă oferă studenților o perspectivă culturală asupra unei perioade care a fost foarte adesea monopolizată de istoria-eveniment.

Dată fiind tradiția cercetărilor privind relațiile istorice româno-slave și fenomenul slavonismului în istoriografia românească, cursul și seminarul va pune permanent în discuție literatura de specialitate, insistând asupra marilor curente istoriografice și politice și asupra influenței lor asupra subiectului.

Cursul și seminarul special vor constitui o activitate didactică cu caracter deschis pe tot parcursul semestrului, și vor cuprinde activități tip „prelegere”, discuții teoretice și asupra istoriografiei subiectelor în cauză; analize istorice ale surselor de epocă (mai ales izvoare narative).

II. Bibliografia obligatorie

1. Dennis Deletant, *Slavonic Letters in Moldavia, Wallachia and Transylvania from the Tenth to the Seventeenth Centuries*, în *The Slavonic and East European Review*, vol. LVIII, 1, 1980, p. 1-21.

2. Francis Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*. Traducere de Diana Stanciu. București, ALL Educational, 2001, 664 p.
3. Francis Dvornik, *The Significance of the Mission of Cyril and Methodius*, în *Slavic Review*, 23, no. 2, June 1964, p. 195-211 (.pdf, electronic version!).
4. Al. Grecu [Petre P. Panaitescu], *Bulgaria în nordul Dunării în veacurile al IX-X-lea*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie*, I, 1, 1950, p. 223-236.
5. Grigore Nandriș, *The Beginning of Slavonic culture in the Romanian Countries*, în *Slavonic and East European Review*, XXIV, 1946, no. 63, p. 160-171.
6. Dimitri Obolensky, *Un commonwealth medieval: Bizanțul. Europa de răsărit 500-1453*. București, Ed. Corint, 2002, 524 p.
7. Pandelescu Olteanu, *Aux origines de la culture slave dans la Transylvanie de Nord et le Maramureș*, în *Romanoslavica*, I, 1958, p. 169-197.
8. Petre P. Panaitescu, *Contribuții la istoria culturii românești*. Ediție îngrijită de Silvia Panaitescu. Prefață, note și bibliografie de Dan Zamfirescu. București, Ed. Minerva, 1971, 632 p.
9. Ion Stanciu, *Slavii timpurii în cercetarea arheologică românească*, în *Ephemeris Napocensis*, XI, 2001, p. 105-141.
10. A.P. Vlasto, *The Entry of the Slavs into Christendom. An Introduction to the Medieval History of the Slavs*. Cambridge, at the University Press, 1970.

III. Materiale folosite în cadrul procesului educațional

- izvoare documentare, hărți
- caiet de seminar, care conține bibliografia greu accesibilă și izvoarele documentare
- surse electronice (articole în format .pdf, baze de date electronice, hărți)

IV. Planificarea întâlnirilor

1. INTRODUCERE. Terminologie. Definiții.

Termeni-cheie: slavistică, limbi slave, slavonism, slava comună, vechea slavă bisericească, limbi slave moderne.

2. SLAVISTICA ÎN EUROPA ȘI ROMÂNIA. Începuturile preocupărilor științifice pentru trecutul, limbile și cultura slavilor la popoarele slave și ne-slave, la români. Schiță a slavisticii românești.

Termeni-cheie: istoria slavisticii, balcanistică, rusistică

Prezentare: „Lucrările programatice ale slavisticii românești”.

Bibliografie:

- + Ioan Bogdan, *Însemnătatea studiilor slave pentru Români*, București, Ed. Socecu, 1894, 41 p.
- + W.R. Morfill, *An Essay on the Importance of the Study of the Slavonic Languages*. Inaugural Lecture, Oxford, 1890, 33 p.
- + Ilie Bărbulescu, *Problemele capitale ale Slavisticii la Români*. Iași, 1906, p. 1-12, 22-28, 30-40, 42-51.

3. INTRAREA SLAVILOR ÎN ISTORIA EUROPEANĂ (1). Migrația și așezarea slavilor în spațiul central-, est- și sud-est-european. Istoria popoarelor slave în perioada medievală și premodernă.

Termeni-cheie: migrații, Bizanț, Dunărea de Jos, slavii în Peninsula Balcanică

Bibliografie

- + Dimitri Obolensky, *Un commonwealth medieval: Bizanțul. Europa de răsărit 500-1453*. București, Ed. Corint, 2002, p. 56-297.
- + Francis Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*. București, 2001, passim.
- + A.P. Vlasto, *The Entry of the Slavs into Christendom*. Cambridge University Press, 1970, passim.
- + Roger Portal, *Les Slaves. Peuples et nations*. Paris, Librairie Armand Colin, 1965, p. 25-167, 198-209, 232-249.
- + Francis Conte, *Les Slaves. Aux origines des civilisations d'Europe centrale et orientale (VIe-XIIIe siècles)*. Paris, Albin Michel, 1995, p. 25-131, 331-646.
- + Constantin Rezachevici, *Istoria popoarelor vecine și neamul românesc în evul mediu*. București, Ed. Albatros, 1998, passim.

Discuție pe surse: „Expansiunea slavă în Balcani (sec. VI-VIII)”: luarea în stăpânire a Peninsulei de către slavi. Episodul salvării Salonicului asediat de slavi și avari de către Sf. Dimitrie (*Miracula Sancti Demetri*).

Izvoare: Paul Lemerle, *Les plus anciens recueils des miracles de Saint Démétrius et la pénétration des Slaves dans les Balkans*, vol. I. Paris: Éditions du CNRS, 1979, p. 120-123, 130-133, 159-161.

Bibliografie:

- + Ion Nestor, *La pénétration des Slaves dans la péninsule balkanique et la Grèce continentale*, în *Revue des études sud-est-européennes*, 1, 1963, p. 41-67.
- + Dimitri Obolensky, *Un commonwealth medieval: Bizanțul. Europa de răsărit 500-1453*. București, Ed. Corint, 2002, p. 56-75.

4. INTRAREA SLAVILOR ÎN ISTORIA EUROPEANĂ (2). Creștinarea și organizarea primelor state medievale. Istoria popoarelor slave în perioada medievală și premodernă.

Termeni-cheie: (vezi tema 3)

Bibliografie (vezi tema 3)

5. INTRAREA SLAVILOR ÎN ISTORIA EUROPEANĂ (3). Discuții pe izvoare și pe marginea bibliografiei. Studii de caz.

Termeni-cheie: Creștinătate, misiuni bizantine, Peninsula Balcanică, Bosnia, Islam, Rusia.

a). Marea Moravie: studiu de caz asupra „intrării slavilor în Creștinătate” (referat)

Bibliografie:

- + Francis Dvornik, *The Significance of the Mission of Cyril and Methodius*, în *Slavic Review*, 23, no. 2, June 1964, p. 195-211 (.pdf, electronic version!)
- + Ihor Sevcenko, *Three Paradoxes of the Cyrillo-Methodian Mission*, în *Slavic Review*, 23, no. 2, June 1964, p. 220-236. (.pdf, electronic version!)

b). „Bosnia medievală între creștinism și Islam” (referat + prezentare de carte)

Bibliografie:

- + H.T. Norris, *Islam in the Balkans: religion and society between Europe and the Arab world*. Columbia: University of South Carolina Press, 1993, p. 14-18.
- + Alexandru Madgearu, *Originea medievală a focarelor de conflict din Peninsula Balcanică*. București, Ed. Corint, 2001, p. 133-154, 176-184.

+ Yuri Stoyanov, *Tradiția ascunsă a Europei: istoria secretă a ereziei creștine în Evul Mediu*. Iași, Polirom, 1999, p. 151-184.

Prezentare de carte:

Ivo Andrić, *The Development of Spiritual Life in Bosnia under the Influence of Turkish Rule*. Duke University Press, Durham and London, 1990, p. 3-22, 58-66.

c). „Creștinarea Rusiei sub cneazul Vladimir” (referat)

Bibliografie:

+ *Cronica lui Nestor*, în Popa-Lisseanu, *Izvoarele istoriei românilor*, VII, București, 1935, p. 78-107.

A.P. Vlasto, *The Entry of the Slavs into Christendom*, 1970, p. 255-268.

6. SLAVII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC (1). Perspectiva arheologică. Direcțiile principale de investigație arheologică ale prezenței slave pe teritoriul românesc; concluzii pentru legăturile istorice româno-slave. Încărcătura ideologică a arheologiei slave în România.

Termeni-cheie: migrații, rapoarte arheologice, Mihail Roller, autohtoni vs. alogeni, instrumentalizarea arheologiei.

Bibliografie:

+ Florin Curta, *Apariția slavilor. Istorie și arheologie la Dunărea de Jos în veacurile VI-VII*. Târgoviște, Ed. Cetatea de Scaun, 2006, p. 199-269.

+ Florin Curta, *The changing image of the Early Slavs in the Rumanian historiography and archeological literature*, în *Südost-Forschungen*, 53, 1994, p. 225-310 (cu accent pe p. 237-272).

+ Ion Nestor, *L'établissement des Slaves en Roumanie a la lumière de quelques découvertes archéologiques récentes*, în *Dacia. Nouvelle Série*, V, 1961, p. 429-448.

+ Ion Stanciu, *Slavii timpurii în cercetarea arheologică românească*, în *Ephemeris Napocensis*, XI, 2001, p. 105-132.

Prezentare de carte:

Fl. Curta, *Apariția slavilor...*, passim (accent pe p. 199-269). Vezi și articolul lui I. Stanciu (supra).

7. SLAVII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC (2). Perspectiva lingvistică. Importanța lingvisticii pentru cercetarea istorică a legăturilor româno-slave. Exemplul toponimiei: studii de caz.

Termeni-cheie: lingvistica, etimologia, topo- și hidronomie

Bibliografie:

+ Mihai Mitu, *Slavona românească*. București, 2002, p. 9-21.

+ Pandele Olteanu (coordonator), *Slava veche și slavona românească*. București, 1975, p. 15-35, 227-257.

+ Ion Pătruț, *Studii de limba română și slavistică*. Cluj, Ed. Dacia, 1974, p. 91-123.

+ Emil Petrovici, *Studii de dialectologie și toponimie*. București, 1970, p. 173-178, 220-240, 250-263.

+ articolele de toponimie istorică din revista *Romanoslavica*, semnate de Aurelian Constantinescu (nr. VI, 1962, p. 111-114; nr. VIII, 1963, p. 477-479; nr. XII, 1965, 327-329), Traian Ionescu-Nișcov (nr. III, 1958, p. 21-30).

Prezentare: cazuri de etimologii slave interesante pentru istoria românească

8. SLAVII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC. INTRODUCEREA SLAVONISMULUI (3). Perspectiva culturală. Istoricul legăturilor româno-slave. Cum se instituie slavonismul ca fenomen cultural la români? Forme de manifestare ale slavonismului.

Termeni-cheie: intermedierea slavă a mesajului cultural, politic și religios bizantin, slavonism cultural, alfabet chirilic, literatură medievală, încărcătura ideologică a slavonismului în cultura română.

Bibliografie:

- + Dennis Deletant, *Slavonic Letters in Moldavia, Wallachia and Transylvania from the Tenth to the Seventeenth Centuries*, în *The Slavonic and East European Review*, vol. LVIII, 1, 1980, p. 1-21.
- + Grigore Nandriș, *The Beginning of Slavonic culture in the Romanian Countries*, în *Slavonic and East European Review*, XXIV, 1946, no. 63, p. 160-171.
- + Petre P. Panaitescu, *Contribuții la istoria culturii românești*. București, 1971 (sau alte ediții!), p. 13-50 (studiile *Literatura slavo-română...*; „Perioada slavonă” la români...).
- + Petre P. Panaitescu, *Interpretări românești. Studii de istorie economică și socială*. București, 1994 (sau alte ediții), p. 13-29 (studiul „Perioada slavonă” la români...).
- + Emil Turdeanu, *Les Principautés Roumaines et les Slaves du Sud: Rapports littéraires et religieux*. München, Süd-Ost Institut, 1959, 14 p.
- + Emil Turdeanu, *Opera patriarhului Eftimie al Târnovei (1375-1393) în literatura slavo-română*. Extras din *Cercetări literare*, VI, București, 1946, p. 5-19.

9. RAPORTURI CULTURALE ROMÂNOSLAVE. SLAVONISMUL CA PARTE A CULTURII MEDIEVALE ȘI PREMODERNE ROMÂNEȘTI

Discuții:

a). Influența slavă în Transilvania

comentariu: Pandele Olteanu, *Aux origines de la culture slave dans la Transylvanie de Nord et le Maramureș*, în *Romanoslavica*, I, 1958, p. 169-197.

+ Pandele Olteanu, *Numiri slave în Transilvania de nord*, în *Limbă și literatură*, București, III, 1957, p. 185-214.

b). Roman și Vlahata vs. Vita Constantini et Methodii

izvoare: *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*. Ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu. București, Ed. Academiei R.P.R., 1959, p. 158.

Ivan Duichev (ed.), *Kiril and Methodius: founders of Slavonic writing. A collection of sources and critical studies*. Boulder; New York, 1985, p. 72-75, 78-79, 85-91.

Franciscus Grivec, Franciscus Tomšić (eds.), *Constantinus et Methodius thessalonicenses. Fontes*. Zagreb, [s.n.], 1960, p. 199-213, 223-238.

(sau orice altă versiune a *Vita Constantini și Vita Methodii*, cu episoadele petrecute în Moravia și la Roma).

Bibliografie:

- + Cesare Alzati, *În inima Europei. Studii de istorie religioasă a spațiului românesc*. Ediție de Șerban Turcuș. Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, p. 92-100.
- + Gheorghe I. Brătianu, *Tradiția istorică despre întemeierea statelor românești*. București, Ed. Eminescu, 1980, p. 155-172.
- + Ovidiu Pecican, *Troia, Veneția, Roma. Studii de istoria civilizației europene*. Cluj-Napoca, Ed. Fundației pentru Studii Europene, 1998, p. 103-112.

+ Ștefan S. Gorovei, *Întemeierea Moldovei. Probleme controversate*, Iași, 1997, p. 36-68.

c). „Criza slavonismului cultural”

izvoare: Varlaam, *Cazania*. 1643. Ediție îngrijită de J. Byck. București, Ed. Academiei R.S.R., 1966, p. 5 (*Cuvântu cătră cetitoriu*)*.

Antim Ivireanul, *Opere*. Ediție de Gabriel Ștrempel. București, Ed. Minerva, 1972, p. 402-404 (*Precuvântare la Gramatica slavonească*)*.

Bibliografie:

+ Dan Horia Mazilu, *Udriște Năsturel*. București, Ed. Minerva, 1974, p. 42-59, 119-142, 160-172.

+ Petre P. Panaitescu, *Contribuții la istoria culturii românești*. București, 1971 (sau alte ediții!), p. 343-369 (studiul *Începuturile literaturii în limba română*).

+ Petre P. Panaitescu, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*. București, Ed. Academiei R.P.R., 1965, passim.

10. **LEGĂTURILE CU SPAȚIUL SUD-SLAV.** Direcții de cercetare privind relațiile româno-sud-slave. Istorie instituțională și socială, istorie politică. Exploatarea folclorului slav. Personaje aparținătoare lumii bizantino-slave: Grigorie Țamblac.

Termeni-cheie: instituții medievale, valoarea istorică a folclorului, relații politice româno-sârbo-bulgare și avansul Imperiului Otoman.

Bibliografie:

+ Francis Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*, București, 2001, p. 80-106.

+ Constantin Rezachevici, *Istoria popoarelor vecine și neamul românesc în evul mediu*. București, 1998, p. 298-380.

+ *Relații româno-bulgare de-a lungul veacurilor (sec. XII-XIX)*, vol. I, București, 1971, p. 57-103.

Prezentare: Teoria „Bulgariei la nordul Dunării”

Al. Grecu [Petre P. Panaitescu], *Bulgaria în nordul Dunării în veacurile al IX-X-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, I, 1, 1950, p. 223-236.

Prezentare: cazul „Grigore Țamblac”

Muriel Heppel, *The ecclesiastical career of Gregory Camblak*. London, s.n., 1979, p. 1-80*.

Prezentare: „Folclorul ca sursă istorică”

Al. Iordan, *Les relations culturelles entre les Roumains et les Slaves du Sud. Traces des voévodes roumains dans le folklore balkanique*. București, M.O. Imprimeria Națională, f.a., 108 p.

Comentariu: Al. Grecu [= Petre P. Panaitescu], *Bulgaria în nordul Dunării în veacurile al IX-X-lea*, în *Studii și Cercetări de Istorie Medie*, I, 1, 1950, p. 223-236.

11. **LEGĂTURILE ISTORICE CU POLONIA.** Legăturile politice ale spațiului românesc cu Polonia, accent pe Moldova (Polonia și întemeierea Moldovei, problema vasalității Moldovei față de Polonia, problema Pocuției). Studii de caz: Grigore Ureche și Miron Costin, boieri moldoveni cu preocupări cărturărești și legăturile lor polone.

Termeni-cheie: drum comercial, întemeiere, vasalitate, modelul polon în cultura și clasa politică moldovenească

Bibliografie:

+ Veniamin Ciobanu, *Țările Române și Polonia sec. XIV-XVI*. București, 1985, p. 15-111.

+ Constantin Rezachevici, *Istoria popoarelor vecine și neamul românesc în evul mediu*. București, Ed. Albatros, 1998, p. 37-241.

+ Constantin Rezachevici, *Asediul Cetății Neamțului de către Jan Sobieski (1691): de la Dimitrie Cantemir și Costache Negruzzi la realitatea istorică*, în vol. *Relații culturale româno-polone*. Ion Petrică (coordonator). Universitatea din București, 1982, p. 23-35.

Discuție: Cine a fost „Iațco prisăcarul”?

Izvoare: Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*. Ediție de P.P. Panaitescu. Ediția a II-a. București, Ed. de Stat pentru Literatură și Artă, 1958 (sau altă ediție), p. 68-70 (variantele a VII-a descălecatului).

Miron Costin, *Opere*. Ediție critică de P.P. Panaitescu. București, Ed. de Stat pentru Literatură și Artă, 1958 (sau alte ediții !), p. 230-235 (= *Poema Polonă*, partea III, *Despre al doilea descălecat al Moldovei și Munteniei după alungarea tătarilor*).

Bibliografie:

+ Ovidiu Pecican, *Troia, Veneția, Roma. Studii de istoria civilizației europene*. Cluj-Napoca, Ed. Fundației pentru Studii Europene, 1998, p. 282-290.

+ Victor Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*. Chișinău, Ed. Universitas, 1994, p. 233-243.

Discuție: „Polonia la Grigore Ureche și Miron Costin”

Izvoare: Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*. Ediție de P.P. Panaitescu. Ediția a II-a revăzută. București, 1958 (sau alte variante !), p. 65-73 (de la paragr. *Predoslovia descălecerii Țării Moldovei la De însemnarea anilor*), 86-89 (de la paragr. *Cronicarul Ieșesc. Războiul lui Bogdan Vodă cu Ieșii*), 109-120 (de la paragr. *Războiul lui Ștefan vodă, când au bătut pre Albrechtu craiul Ieșesc la Codrii Cozminului, la Când au luat Ștefan vodă Pocuția de la Iași*), m.a. 121-124 (cap. *Povestea și tocmla altor țări, ce sîntu pinprejur, cum nu să cade să nu pomenim, fiindu-ne vecini de aproape. Întăi, cumu-i Țara Ieșască*).

Miron Costin, *Opere*. Ediție de P.P. Panaitescu. București, 1958, p. 244-247.

12. LEGĂTURILE ISTORICE CU SPAȚIUL NORD- ȘI EST-SLAV (RUSIA, UCRAINA, CAZACII).

Legături politice și confesionale la începuturile statalității moldave. Primele legături cu Rusia. Intrarea cazacilor în istoria Moldovei.

Termeni-cheie: Rusia kieveană. Ștefan cel Mare și Rusia. Modelul autocratic rus. Cazacii.

+ Francis Dvornik, *Slavii în istoria și civilizația europeană*, București, 2001, p. 189-205, 320-343, 384-481.

+ Constantin Rezachevici, *Istoria popoarelor vecine și neamul românesc în evul mediu*. București, Ed. Albatros, 1998, p. 381-477

+ Flavius Solomon, *Politică și confesiune la început de ev mediu moldovenesc*. Iași, Ed. Universității „Al.I. Cuza”, 2004, p. 67-81, 127-153.

+ Geoffrey Hosking, *Rusia: popor și imperiu, 1552-1917*. Iași, Ed. Polirom, 2001, p. 43-93.

+ Ekkehard Völkl, *Das Rumänische Fürstentum Moldau und die Ostslaven im 15. bis 17. Jahrhundert*. In Kommission bei Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1975, 123 p.

+ *Relații româno-ruse în trecut*. Studii și conferințe. București, Academia R.P.R. Institutul de Studii Româno-Sovietic, 1957, p. 3-95.

+ *Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate*. Coordonatori: Viorel Ciobotă, Vasile Marina. Satu Mare, 1999, p. 169-290.

+ Ion I. Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*. Cernăuți, Tip. și ed. Glasul Bucovinei, 1934, 284 p. (² Rădăuți, 1997).

+ Ion I. Nistor, *Românii și Rutenii în Bucovina. Studiu istoric și statistic*. Edițiunea Academiei Române. București, Librăriile Socec și Sfetea, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1915, xx+209 p. (² Iași, 2001).

Discuție de seminar: „Imaginea cazacilor la Miron Costin”

Izvoare: Miron Costin, *Opere*. Ediție de P.P. Panaitescu. București, 1958, p. 123-125, 134-135, 148-149.

Bibliografie:

Dan Horia Mazilu, *Noi despre ceilalți. Fals tratat de imagologie*. Iași, Ed. Polirom, 1999, p. 160-165.

- 13. NICOLAE MILESCU SPĂTARUL ȘI DIMITRIE CANTEMIR ÎN RUSIA.** Cariera lor în Rusia, activitatea publică, scrieri cu caracter științific. Misiunea lui Nicolae Milescu în China. Dimitrie Cantemir în preajma țarului Petru cel Mare.

Termeni-cheie: carieră politică, *Staatenkunde*, călătoriile ca rațiune de stat.

Prezentare: Nicolae Milescu-Spătarul

N. Milescu, *Jurnal de călătorie în China*, București, 1987, p. 20-31, 104-115, 143-169 (sau varianta mai veche, idem, *Călătorie în China, 1675-1677*, București, 1941, 223 p.) și idem, *Descrierea Chinei*, București, 1958, p. 127-130, 218-222.

Bibliografie:

+ Radu Ștefan Vergatti, *Nicolae Spătarul Milescu. Viața, călătoriile, opera*. București, Ed. Paideia, 1998, p. 133-217, 236-257.

Prezentare: Dimitrie Cantemir în Rusia

Dimitrie Cantemir, *Hronicon vechimei al romano-moldo-vlahilor* (diverse ediții), passim
Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*. Ediție de Constantin Măciucă. București, Ed. Tineretului, 1967 (sau altă ediție!), p. 152 (II, cap. vi), 190-193 (II, cap. xv), 198-203 (II, cap. xvi), 218-221 (III, cap. I), 231-239 (III, cap. iv-v).

Bibliografie:

+ Petre P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir. Viața și opera*. București, Ed. Academiei R.P.R., 1958, p. 118-147, 182-183, 189-208, 247-248.

+ Vasile Harea, *Dimitrie Cantemir și fiul său Antioh. Studii*. Ediție de Sorina Bălănescu. Iași, Ed. Universității, 1999, p. 73-77.

V. Modul de evaluare

Studentii au obligația participării active la activitățile de curs și seminar, participând la discuții, la comentariile pe izvoare, redactând prezentări de cărți, referate. La finalul semestrului, fiecare student trebuie să prezinte un eseu pe marginea unui subiect liber-ales. Eseul se pregătește din timpul semestrului, prin identificarea bibliografiei și prin construirea structurii eseului.

VI. Bibliografia opțională

- I. Veniamin Ciobanu, *Țările Române și Polonia sec. XIV-XVI*. București, Ed. Academiei R.S.R., 1985, 224 p.

- II. Francis Conte, *Les Slaves. Aux origines des civilisations d'Europe centrale et orientale (VIe-XIIIe siècles)*. Paris, Albin Michel, 1995, p. 25-131, 331-646.
- III. *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan*. Ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu. București, Ed. Academiei R.P.R., 1959, 332 p.
- IV. Florin Curta, *The changing image of the Early Slavs in the Rumanian historiography and archeological literature*, în *Südost-Forschungen*, 53, 1994, p. 225-310.
- V. Florin Curta, *Apariția slavilor. Istorie și arheologie la Dunărea de Jos în veacurile VI-VII*. Târgoviște, Ed. Cetatea de Scaun, 2006, 412 p.
- VI. Alexandru Madgearu, *Originea medievală a focarelor de conflict din Peninsula Balcanică*. București, Ed. Corint, 2001, 288 p.
- VII. Pandele Olteanu (coord.), *Slava veche și slavona românească*. București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1975, 463 p.
- VIII. Emil Petrovici, *Studii de dialectologie și toponimie*. București, Ed. Academiei R.S.R., 1970, 337 p.
- IX. Roger Portal, *Les Slaves. Peuples et nations*. Paris, Librairie Armand Colin, 1965, 519 p.
- X. Constantin Rezachevici, *Istoria popoarelor vecine și neamul românesc în evul mediu*. București, Ed. Albatros, 1998, 593 p.
- XI. Ihor Sevcenko, *Three Paradoxes of the Cyrillo-Methodian Mission*, în *Slavic Review*, 23, no. 2, June 1964, p. 220-236.
- XII. Flavius Solomon, *Politică și confesiune la început de ev mediu moldovenesc*. Iași, Ed. Universității „Al.I. Cuza”, 2004, 272 p.
- XIII. Emil Turdeanu, *Les Principautés Roumaines et les Slaves du Sud: Rapports littéraires et religieux*. München, Süd-Ost Institut, 1959, 14 p.
- XIV. Ekkehard Völkl, *Das Rumänische Fürstentum Moldau und die Ostslaven im 15. bis 17. Jahrhundert*. In Kommission bei Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1975, 123 p.